

**BELARUS CUMHURİYETİ VE TÜRKİYE
CUMHURİYETİ ARASINDA DİPLOMATİK
İLİŞKİLERİN KURULMASININ 20. YILI
MÜNASEBETİYLE DÜZENLENEN TÜRKİYE-BELARUS
YUVARLAK MASA TOPLANTISININ TAM METNİ**

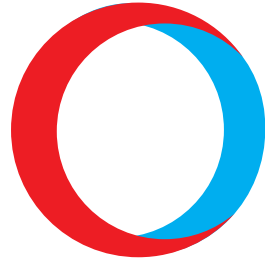
**FULL TEXT OF THE TURKEY-BELARUS ROUNDTABLE ON THE
20TH ANNIVERSARY OF THE ESTABLISHMENT OF DIPLOMATIC
RELATIONS BETWEEN THE REPUBLIC OF
BELARUS AND THE REPUBLIC OF TURKEY**

النص الكامل لإجتماع المائدة المستديرة التي ضمت تركيا وروسيا البيضاء
المنعقد بمناسبة الذكرى السنوية العشرينية لإقامة العلاقات الدبلوماسية
بين جمهورية روسيا البيضاء والجمهورية التركية

**ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES**

THE BLACK SEA INTERNATIONAL CENTER FOR RESEARCH AND DIALOGUE

ORSAM

THE BLACK SEA
INTERNATIONAL
TUTANAKLARI

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tarihçe

Türkiye’de eksikliği hissedilmeye başlayan Ortadoğu araştırmaları konusunda kamuoyunun ve dış politika çevrelerinin ihtiyaçlarına yanıt verebilmek amacıyla, 1 Ocak 2009 tarihinde Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) kurulmuştur. Kısa sürede yapılanan kurum, çalışmalarını Ortadoğu özelinde yođunlaŐtırmıŐtır.

Ortadoğu’ya BakıŐ

Ortadoğu’nun iç içe geçmiş birçok sorunu barındırdığı bir gerçektir. Ancak, ne Ortadoğu ne de halkları, olumsuzluklarla özdeşleştirilmiş bir imaja mahkum edilmemelidir. Ortadoğu ülkeleri, halklarından aldıkları güçle ve iç dinamiklerini seferber ederek barıŐçıl bir kalkınma seferberliği başlatacak potansiyele sahiptir. Bölge halklarının bir arada yaşama iradesine, devletlerin egemenlik halklarına, bireylerin temel hak ve hürriyetlerine saygı, gerek ülkeler arasında gerek ulusal ölçekte kalıcı barıŐın ve huzurun temin edilmesinin ön şartıdır. Ortadoğu’daki sorunların kavranmasında adil ve gerçekçi çözümler üzerinde durulması, uzlaŐmacı inisiyatifleri cesaretlendirecektir. Sözkonusu çerçevede, Türkiye, yakın çevresinde bölgesel istikrar ve refahın kök salması için yapıcı katkılarını sürdürmelidir. Cepheleşen eksenlere dâhil olmadan, taraflar arasında diyalogun tesisini kolaylaŐtırmaya devam etmesi, tutarlı ve uzlaŐtırıcı politikalarıyla sağladığı uluslararası desteği en etkili biçimde değerlendirebilmesi bölge devletlerinin ve halklarının ortak menfaatidir.

Bir Düşünce Kuruluşu Olarak ORSAM’ın Çalışmaları

ORSAM, Ortadoğu algalmasına uygun olarak, uluslararası politika konularının daha sağlıklı kavranması ve uygun pozisyonların alınabilmesi amacıyla, kamuoyunu ve karar alma mekanizmalarına aydınlatıcı bilgiler sunar. Farklı hareket seçenekleri içeren fikirler üretir. Etkin çözümler önerileri oluşturabilmek için farklı disiplinlerden gelen, alanında yetkin araŐtırmacıların ve entelektüellerin nitelikli çalışmalarını teşvik eder. ORSAM; bölgesel gelişmeleri ve trendleri titizlikle irdeleyerek ilgililere ulaŐtırabilen güçlü bir yayım kapasitesine sahiptir. ORSAM, web sitesiyle, aylık Ortadoğu Analiz ve altı aylık Ortadoğu Etütleri dergileriyle, analizleriyle, raporlarıyla ve kitaplarıyla, ulusal ve uluslararası ölçekte Ortadoğu literatürünün gelişimini desteklemektedir. Bölge ülkelerinden devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve STK temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaŐtırarak bilgi ve düşüncelerin gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır.

**BELARUS CUMHURİYETİ VE TÜRKİYE
CUMHURİYETİ ARASINDA DİPLOMATİK
İLİŞKİLERİN KURULMASININ
20. YILI MÜNASEBETİYLE DÜZENLENEN
TÜRKİYE-BELARUS YUVARLAK MASA
TOPLANTISININ TAM METNİ**

**FULL TEXT OF THE TURKEY-BELARUS
ROUNDTABLE ON THE 20th ANNIVERSARY
OF THE ESTABLISHMENT OF
DIPLOMATIC RELATIONS BETWEEN
THE REPUBLIC OF BELARUS AND
THE REPUBLIC OF TURKEY**

النص الكامل لإجتماع المائدة المستديرة التي ضمت تركيا وروسيا البيضاء
المنعقد بمناسبة الذكرى السنوية العشرينية لإقامة العلاقات الدبلوماسية
بين جمهورية روسيا البيضاء والجمهورية التركية

6 Mart 2012, Bilkent Üniversitesi-Ankara

Belarus Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği
Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)
Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümü Rusya Çalışmaları Merkezi

BELARUS CUMHURİYETİ VE TÜRKİYE CUMHURİYETİ ARASINDA DİPLOMATİK İLİŞKİLERİN KURULMASININ 20. YILI MÜNASEBETİYLE DÜZENLENEN TÜRKİYE- BELARUS YUVARLAK MASA TOPLANTISININ TAM METNİ

Açılış Konuşmaları

Valery Kolesnik
Belarus Cumhuriyeti'nin Olağanüstü
ve Tam Yetkili Türkiye Cumhuriyeti Büyükelçisi

Prof. Dr. Vladimir Klyunya
Belarus Devlet Üniversitesi Rektör Yardımcısı

Sunumlar (Soyadı sırasına göre)

Prof. Mark Almond Bilkent Üniversitesi

Dr. İlyas Kamalov Türk Tarih Kurumu

Hasan Kanbolat ORSAM Başkanı

Dr. Hasan Ali Karasar Bilkent Üniversitesi

Doç. Dr. Hakan Kırımlı Bilkent Üniversitesi

Prof. Dr. Vladimir Klyunya
Belarus Devlet Üniversitesi Rektör Yardımcısı

Nadezhda Kunets Belarus Devlet Üniversitesi Uluslararası
Pazarlama Bölüm Başkanı

Yrd. Doç. Dr. Sean McMeekin
Bilkent Üniversitesi

Prof. Dr. Viktor Shadursky
Belarus Devlet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı

Prof. Norman Stone
Bilkent Üniversitesi

Doç. Dr. Oktay Tanrısever
ODTÜ

Doç. Dr. Taşansu Türker
Ankara Üniversitesi

HASAN ALİ KARASAR:

Öncelikle geldiğiniz için teşekkürler. Sadece Dr. Kamalov aramıza katılmadı. Prof. Kırımli az sonra gelecek. Belarus Devlet Üniversitesi'nden konuklarımız, Prof. Klyunya, Prof. Shadursky ve Sayın Kunets'i ağırlamaktan onur duyuyoruz. 5 yıl kadar önce, burada bir Belarus etkinliği daha düzenlemiştik. Kütüphanemizde Belarus'dan gelen kitap ve fotoğrafların gösterildiği bir sergi yer almıştı ve Belarus Büyükelçiliği kütüphanemize oldukça fazla bir sayıda Belarusça kitap bağışlamıştı. Bu sayede kütüphanemizde çok sayıda Belarus dilinde kitap bulabilirsiniz. Bugün konuklarımızdan üçü bu toplantı için Belarus'tan geldi. Ekselansları, Sayın Belarus Büyükelçisi'nin açılış konuşmasını yapacağı bu toplantı Belarus Ankara Büyükelçiliği, ORSAM ve Rusya Çalışmaları Merkezi'miz tarafından düzenlenmiştir. Merkezimiz on yıldan fazla bir süredir düşük bir profil sergilese de yüksek kaliteden ödün vermeyen çalışmalar gerçekleştirmektedir. Şimdi sözü açılış konuşması için Ekselansları Sayın Belarus Büyükelçisine vermek istiyorum.

VALERY KOLESNİK:

Başlamadan önce bu toplantıya katılan herkese ve özellikle de hazırlık sürecindeki katkılarından ötürü Dr. Hasan Ali Karasar'a teşekkür ederim. Bu sene, Belarus ve Türkiye diplomatik ilişkilerinin kuruluşunun yirminci yılını kutluyoruz. Türkiye'nin 1991 yılında bağımsız Belarus'u tanıyan ilk ülkeler arasında olduğunun altını çizmek istiyorum. Bu dönemde, iki ülke ilişkilerini geliştirmiştir. Sağlam bir temel oluşturulmuştur. Yirmi yıl boyunca, otuzdan fazla antlaşma imzalanmıştır. Bu antlaşmalar siyasi, ekonomik, askeri, insani, bilimsel ve kültürel alanları kapsamaktadır. Ayrıca başta Ortak Ekonomi Komisyonu etkili ortaklık mekanizmaları ve özellikle bilim, ulaşım, kültür ve turizm gibi değişik alanlarda çalışma grupları oluşturduk. 2011 yılında imzalanan bir antlaşmayla, Türkiye ve Belarus diplomatik ilişkilerini geliştirdi ve İstanbul'da bir konsolosluk açtı. Çok kısa olmak kaydıyla ekonomik ilişkilerden de bahsedeyim. Son yıllarda ticaretimiz hızla gelişti. 2004'deki ticaret hacmimiz yedi kat artıp 447 milyon dolara ulaştı. Bizim Türkiye'ye

ihracatımız 129 milyon dolar ve Türkiye'nin Belarus'a ihracatı 300 milyon dolardan fazla. Türk yatırımları Belarus ekonomisine önemli bir dinamik kazandırıyor. Sadece 2011 yılında Türk yatırımları 30 milyon doları aştı. Ülkeleri ziyaret eden Belarus ve Türkiye vatandaşlarının sayısı her yıl artıyor. Son birkaç yılda, Türkiye'yi ziyaret eden Belaruslu sayısı yaklaşık 150 bin kadar arttı. Türkiye'den gelen insan sayısı da on bin dolaylarında. Bana kalırsa ortak çıkar alanlarında iyi bir ilerleme kaydettik. Bugünkü toplantı iki ülke ilişkilerinin tarihi kadar, geleceğinin de tartışılacağı bir fırsat sunuyor. Sunumları takiben sorularınızı ve tartışmaya katılımınızı bekleriz. Teşekkürler.

HASAN ALİ KARASAR:

Teşekkür ederiz. Şimdi sözü Belarus Devlet Üniversitesi Rektör Yardımcısı Vladimir Klyunya'ya bırakmak istiyorum.

VLADİMİR KLYUNYA:

Baylar bayanlar, Belarus Devlet Üniversitesi adına saygılarımı sunarım.

Bu toplantıya katılma fırsatını sunduğunuz için çok teşekkür ederim. Bizim üniversitemiz eski Sovyet ülkelerindeki üniversitelerin en iyilerindedir. Burada birçok parlak öğrenci yetiştiriliyor. Üniversitemizde çok çeşitli dallarda eğitim gören 70 binden fazla öğrenci vardır. Gençlerimiz büyük bir memnuniyetle 53 farklı alandan birini seçiyorlar. İnsan bilimleri ve doğa bilimleri alanlarında bölümlerimiz var. Geçen sonbaharda doksanıncı yıldönümümüzü kutladık. Üniversitemizde 2 binden fazla yaanca öğrenci ağırılıyor. Elliden fazla ülkeden iki yüzden fazla üniversite ile ikili anlaşmalarımız var. Bugün bu toplantıya bazı tanıtım broşürlerimizi getirdik. Üniversitemiz hakkında ihtiyaç duyduğunuz her bilgi bu broşürlerde mevcut. Teşekkür ederiz.

HASAN ALİ KARASAR:

Teşekkür ederiz. Benim de Kazakistan'da ilginç bir deneyimim olmuştu. Bir toplantıya katılmıştım. O toplantıdaki iki Kazak konuşmacı Belarus Devlet Üniversitesi mezunuydu. Bununla çok gurur duyuyorlardı.

Aynı şeyi Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde de görüyoruz. Aynı okuldan olmanın da ötesinde bir dayanışmaları vardı. Çok teşekkür ederiz. Şimdi aramıza Sayın Özbekistan Büyükelçisi katıldı. Sayın Büyükelçi, birkaç şey söylemek ister misiniz? Sabahın bu saatinde geldiğiniz için teşekkür ederiz.

ÜLFET KADİROV:

Belarus Büyükelçiliği'ne teşekkür etmek isterim. Bu tür toplantıların çok büyük faydası vardır; zararı olmaz. Çok önemlidir. Diyalog geliştirmeliyiz. Bu şekilde birbirimizi daha iyi tanırız. Hem ben hem de Sayın Belarus Büyükelçisi birkaç yıldır Türkiye'de çalışıyoruz. Türkiye'ye bu rahat çalışma ortamından ötürü teşekkür ederiz. Türk diplomasisi bin yıl geriye gider. Türk diplomasisi tecrübe sahibidir. Bence Türkiye'nin geleceği çok parlak. Kardeşlik ilişkimizi sürdürmeliyiz. Bu benim fikrim. Bence Belarus da bu yönde düşünüyor. Tekrar teşekkürlerimi sunarım. İnşallah Türkiye ve Özbekistan arasında da böyle bir toplantı icra edilir. Teşekkürler.

HASAN ALİ KARASAR:

Teşekkürler Ekselansları. Şimdi ben Dr. Kamalov'un yokluğunda sunuma başlamak istiyorum. Benim sunumum Belarus'daki seçim gözlemlerim üzerine olacak. Birçok farklı ülkede yarı-profesyonel seçim gözlemciliği yaptım. Son görevim Rusya seçimlerinde Vladivostok'taydı. Son onbeş yılda eski Sovyet ülkelerinde yirmi beşten fazla seçimde gözlemcilik yaptım. Şu aralar Belarus ve AB arasında bir tartışma durumu var. Ben de Belarus'taki gözlemcilik deneyimime dair iki hususu aktarmak istiyorum. Birincisi, Belarus'un kırsal kesimiyle alakalı. Ukrayna sınırında, Pripyat ırmağı kıyısındaki Mozyr'de Belarus'un kırsal kesiminde seçim gözlemciliği yaptım. Belarus'un kırsal kesiminde kendinizi Sovyetler Birliği'nin en mutlu döneminde, Brejnev yıllarında gibi hissediyorsunuz. Sistem çalışıyor, kolhozlar işliyor. Tarım gayet iyi durumda. İşlevsel bir ekonomi var. Kırsal kesimde yoksulluk yok. Bir cennet portresi çizmek istemiyorum elbet ama gerçek bu. Belarus, diğer eski Sovyet ülkelerinin başaramadığı

şeyleri başardı. Ülkenin sosyo ekonomik yapısı sağlam bir şekilde ayakta kaldı. Tarihten hatırladığım kadarıyla, kollektifleştirmeden sonra kurulan kolhoz sistemi özel şirketler olarak kurulmuştu. Şu an Belarus'ta kolhozlar özel şirketler olarak işletiliyor. Bu durum diğer eski Sovyet ülkelerindeki özelleştirmelerden çok farklı. Belarus kırsal kesimi refah içinde tutarak ve ekonomiyi işlevsel hale getirerek çok şey başardı. Öte yandan, Belarus'un kırsal kesiminde, özellikle Mozyr'de yanı zamanda sanayi de var. Bir işçi sınıfı da var. Şehir ve kasabalarda orta sınıf var. Sınırın hemen ötesindeki Çernigiv'den çok farklı. Ukrayna'daki Çernigiv şehri, Çernobil faciasından çok zarar görmüştü. Mozyr'de de bunun etkisi hissediliyor. Mesela ormandan topladığınız mantarları yemeden önce radyasyon testi yaptırmanız gerekiyor. Diğer yandan ben AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi tarafından gerçekleştirilen gözlem misyonu içerisindeydim. AGİT seçimlere önceden hazırlanmış raporlarla geliyor. Dolayısıyla, gözlemcilerin raporları ne olursa olsun bu raporda yerini bulmuyor. Bu son seçimlerde biz yaklaşık dört yüz gözlemciydik.

Birçoğunu eski gözlem misyonlarından tanıyordum. Seçimlerden sonra toplanıp, birkaç kadeh içki eşliğinde kent ve kasabalardaki gözlemlerimizi değerlendiriyorduk. Bu son seçimlerle ilgili olarak herkes iyi şeyler söylüyordu. Kırsal kesimde her seçimlerde olduğu gibi bazı küçük sorunlar vardı elbet. Gene de AGİT'ten bu kadar sert bir rapor beklemiyorduk. Basın toplantısında rapor dağıtılınca gözlemcilerin yarısından çoğu protesto etti, çünkü bahsedilen türde usulsüzlüklere rastlamamışlardı. Belarus'taki gözlem misyonumuzda başka şeylerle de karşılaştık. Bir gün Minsk'teyken AGİT ofisinden bir telefon geldi ve sorunların yaşandığı bir seçim istasyonuna gitmemiz istendi. Bu istasyonda görevliler oyları sayıyorlardı. Fakat bir militan grup işi sabote etmeye çalışıyordu. Protesto ediyor ve videoya çekiyorlardı. Büyük bir karmaşa çıkarmak için her şeyi yapıyorlardı. Onlara neden böyle yaptıklarını sordum. Oyları görmelerine izin verilmediğini söylediler. Fakat istasyonun elemanları işbirliğine açıldı ve uluslararası ve yerel gözlemcilere içeri girip süreci izleme izni veriyorlardı. Protestocular ise gözlemci değildi. İçeri girmeleri ve

oy sayımını izlemeleri için akreditasyonları yoktu. Sadece saldırıyorlardı. Bizi de video kaydına aldılar ve “Uluslararası gözlemciler bakın, usulsüzlükleri sadece izlemekle yetinmiyorlar”, dediler. Elbette, utanmıştık. Aynı gece Minsk’te, şimdi Rusya’da olduğu gibi, protesto ce çatışmalar oldu. Uluslararası gözlemcilerin gitmesinin yasaklanmış olmasına rağmen ben gidip baktım. Küçük fakat azimli bir grup tıpkı Ukrayna ve Gürcistan’da olduğu gibi sokaklarda olay çıkarmaya çalışıyordu. Fakat başaramadılar. Bir sosyal tabanları yoktu. Yeterince oy alamamışlardı. Halk desteğine sahip değillerdi. Sokaktan geçen insanlar bile onları desteklemiyordu. Son olarak, Belarus’un farklı bir ülke olduğunu söyleyerek sözlerimi bitirmek istiyorum. Belarus’ta iki kez seçim gözlemcisi olarak bir kez de farklı bir sebepten ötürü bulundum; ancak diğer eski Sovyet ülkeleriyle kıyasladığımızda sosyal dinamikleri ve Rusya veya Büyük Avrasya karakütlesi ve Avrupa Birliği arasındaki stratejik ve coğrafi konumundan ötürü Belarus’u oldukça farklı buluyorum. Çok zorlu komşuları var. Ancak istikrarını koruduğu takdirde diğer tüm eski Sovyet ülkeleri arasında bir üçüncü yol örneği olacaktır. Elbette bana seçim gözlemlerim ile ilgili sorularınız olursa memnuniyetle cevaplarım. Şimdi sözü konuklarımızdan, Belarus Devlet Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Fakültesi Dekanı Victor Shadursky’ye bırakıyorum. Teşekkürler

VICTOR SHADURSKY:

Davetiniz ve Türk-Belarus ilişkilerine yönelik perspektifimizi sunma fırsatını bize sunduğunuz için teşekkür

ederim. Size Türk-Belarus ilişkilerinin tarihine ilişkin bir resim sunacağım. Bu bakımdan size genel yaklaşımımızı ifade edeceğim. Sayın Büyükelçimizin de ifade ettiği gibi Türkiye 1991’de Belarus’un bağımsızlığını tanıyan ilk devletlerden biri. Neden Belarus’un bağımsızlığının tanınması Türkiye için önemliydi? Biliyoruz ki Türkiye’nin 23 Eylül 1991’de Belarus’un bağımsızlığını tanıması, Türkiye’nin Sovyetler Birliği’nin durumunu yakından takip ettiğini ve bu geniş bölgedeki varlığını güçlendirmek niyetini göstermektedir. 25 Mart 1992’de iki devlet resmi olarak diplomatik ilişkilerini kurmuştur. Kültürel, dini alanlardaki farklılıklara ve coğrafi uzaklığa rağmen Belarus-Türkiye ilişkileri gelişmiştir. İki ülke ilişkileri tarihi üç aşamada ele alınabilir. 1992 ve 1995 arası ilk safhada ilişkiler kurulmuş ve işbirliğine bir yön verilmiştir. İkinci safha 1996’da Türkiye ile sorunların siyasi diyalog sonucu çözülmesiyle başlamış ve ekonomik bağların güçlenmesine tanıklık etmiştir. Üçüncü safha ise 2000li yılları kapsamaktadır. Siyasi ve uluslararası temasların güçlenmesi ve ekonomik ilişkilerin gelişimi üçüncü safhaya damgasını vurmuştur. İlişkilerin kurulduğu ilk yıllarda her iki taraf da karşılıklı fayda getirecek bir işbirliği ruhu arayışı içerisinde oldu. Bu konuda inisiyatif Türk tarafından geldi ve Nisan 1992’de Türkiye bir Büyükelçilik açtı. Ayrıca, 1992’de Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Belarus’u ziyaret etti ve Belarus-Türkiye İşbirliği Konseyi kuruldu. Diplomatik ilişkilerin bu ilk safhası çok büyük önem taşımıştır. 1992’nin sonunda iki Türk Büyükelçiliği ateşesi diplomatik teamüle uymayan etkinliklerinden ötürü Belarus’tan çıkartılmıştı.

Türk tarafı ise iddiaları kabul etmeyip Belarus'un davranışını mantıksız ve adaletsiz bulduğunu açıklamıştı. Bundan sonra Türk Hükümeti Belarus'a yapılacak tüm üst düzey ziyaretleri iptal etti, ikili antlaşmaların işleyişini durdurdu, Belarus'a vereceği 100 milyon dolarlık borcu askıya aldı ve İş Konseyi'nin çalışmalarını kesti. Fakat Ağustos 1995'te Türkiye Dışişleri Bakanının Belarus'u ziyaretiyle ilişkiler normaleşti. Temmuz 1996'da Belarus Cumhurbaşkanı'nın Türkiye'yi ziyareti ise ikili ilişkilerin ikinci safhasının başlangıcı sayılabilir. Bu ziyaretin en önemli getirisi 24 Temmuz 1996 tarihli Türkiye-Belarus Dostluk ve İşbirliği Antlaşması'dır. Bu gelişmeler iki ülke ilişkilerine hız kazandırmıştır. Bu antlaşma ile Temmuz 1997'de Ankara'da Belarus Büyükelçiliği açıldı. Gene de 1990'ların ikinci yarısında Belarus-Türkiye ilişkilerinin pek istikrarlı olmadığını görüyoruz. Bunun temel sebebi ise Belarus'un AB ve ABD ile sorunlu ilişkileriydi. 1997'de TBMM, Belarus ile bir parlamentolararası dostluk komisyonunun kurulmasına onay vermedi. Dostluk ve İşbirliği Antlaşmasının onaylanması ertelendi. İlişkilerin üçüncü aşamasında ise önemli bir ilerleme görüyoruz. 2000'li yılların başlangıcı AB'nin büyük ölçüde genişlemesi gibi pek çok büyük olaya sahne oldu. Türkiye AB'ye katılma konusunda irade gösteriyordu ve aday ülkeler için belirlenen kriterlere uyacağını ifade etmişti. Sonra ise bu süreç bilinmeyen bir zamana ertelendi. Türkiye kendine yeni yollar aramaya başladı. 2002'de Adalet ve Kalkınma Partisi Parlamento se-

çimlerini kazandı. Türkiye, günümüzün küreselleşen dünyasında, uluslararası toplumun aktif ve sorumlu bir üyesidir. Ve Türkiye doğuda, batıda, kuzeyde ve güneyde, tüm bölgelerde aktif bir rol oynamak hedefini gütmektedir. Avrasya'daki merkezi konumu ve tarihsel/kültürel bağları kültürler arasında diyalog kurma imkanını sunmaktadır. Benzer tipte dış politika yaklaşımları 1990'ların ikinci yarısında Belarus'ta da benimsenmiştir. Belarus bu tarihten itibaren ve 2000'li yıllarda gittikçe daha güçlü bir şekilde bölgesinde daha aktif ve çok yönlü bir dış politika benimsemiştir. Yeni bin yılın başlangıcında iki ülke ilişkileri geçmiş onyıldan çok farklı bir yönde seyretmiştir. 2000'ler ile 1990'lar arasında çok açık bir fark mevcuttur. Belarus ve Türkiye hükümetleri, Parlamentolar ve Dışişleri bakanları arasındaki diyalog yoğunlaşmış ve dostça bir nitelik kazanmıştır. İkili ilişkilerin ve işbirliğinin gelişmesinde Dışişleri müsteşarları düzeyindeki temaslar çok önemli bir mekanizma olarak ortaya çıkmıştır. İlişkilerdeki son önemli gelişim 17 Mayıs 2011'de her iki tarafın müzakereler sonucunda 2011'in ikinci ve 2012'nin ilk yarısında uygulanmasının öngörüldüğü bir yol haritası üzerinde uzlaşmıştır. Buna göre her iki devlet ilişkilerin karşılıklı fayda temelinde gelişmesi için karşılıklı olarak kısa süreli ziyaret vizeleri gereksinimini kaldırmıştır. 2000'li yıllarda parlamentolararası ilişkiler de gelişmiştir. 2002'nin Nisan ayında TBMM'de Belarus dostluk ve işbirliği grubu kurulmuştur. Belarus Parlamentosu da benzer bir grup

kurmuştur. Son yıllardaki bir diğer önemli gelişme ise Ekim 2010'da Belarus Cumhurbaşkanı'nın Türkiye ziyaretidir. Bu ziyaret kapsamında Belarus Cumhurbaşkanı İstanbul'a gelerek Türkiye Cumhurbaşkanı ve Başbakanı ile görüşmüştür. Cumhurbaşkanı Lukaşenko, "Belarus ilişkilerin stratejik ortaklık düzeyine gelmesini hedeflemektedir" diye konuşmuştur. Araştırmacılar ve analistler bunun ne anlama geldiği üzerine pek çok tartışma yürütmüştür. Cumhurbaşkanı üst düzey etkinliklere dikkat çekerek ortak aktivitelerin geliştirilmesi çağrısında bulunmuştur. Belarus ve Türkiye temasları sadece üst düzeylerde değil aynı zamanda ikili komisyonlarda da yürütülmektedir. Düzenli toplantılar yapılmaktadır. Bu her iki ülke için de çok önemlidir. İkili ilişkilerinde turizm çok önemli bir yer tutmaktadır. Belaruslu turistler için Türkiye önemli ve ünlü bir ülkedir. Beş bin kadar Türk vatandaşı da Belarus'u ziyaret etmiştir. Vizelerin kaldırılması turizmin gelişimini hızlandıracaktır. Uzun dönemli işbirliği sonucu Belarus ve Türkiye iyi geliştirilmiş bir hukuksal çerçeve içerisinde ilişkilerini yürütmektedir. 40 kadar ikili antlaşma yapılmıştır. Türkiye-Belarus ilişkilerinin gelişiminin en önemli göstergesi istikrarlı siyasi temasların ekonomik ilişkilere hız kazandırmasıdır. Henüz çok yüksek olmasa da ekonomik ilişkilerin düzeyi yükselmektedir. Bu konuda başarılı olacağımızı biliyoruz. Bu yıl, Türkiye'de yapılan ithalat Belarus'un ticaretinde onbeşinci sıradadır. Belarus ise Türkiye'nin ticaretinde seksen altıncı sıradadır. Çok yüksek değil fa-

kat gelişmesi için imkan var. Ancak yatırım alanında Türkiye Belarus için en önemli üç ülkeden biridir. Türk şirketleri otel ve plazaların inşasında önemli rol oynamaktadır. Belarus'taki Türk varlığı çok önplandadır. Türk şirketleri tarafından yapılmış 5 yıldızlı oteller vardır. Şimdi bazı kısa sonuçlarla sunumumu bitireyim. Birincisi, siyasi alanda Türkiye ve Belarus arasındaki temaslar dinamik bir nitelikte pek çok boyutta ilerlemektedir. Türkiye ve Belarus pek çok uluslararası sorunda yakın konumlar almaktadır. İkincisi, Türkiye bölgedeki ekonomik ve siyasi ağırlığının artışıyla Belarus ve Avrasya ile ilgilenmektedir. Doğu ve Batı, Kuzey ve Güney arasındaki kavşakta bulunan Belarus Türk iş dünyasına 9 milyonluk bir ülke olarak önemli fırsatlar sunmaktadır. Ayrıca, Belarus Rusya ve Kazakistan ile Gümrük birliği içerisindedir. Üçüncüsü, iki ülke arasındaki ilişkiler ideolojik engellerden bağımsız olarak pragmatik temellere oturtulmaktadır. Bu pragmatik temel iki ülke açısından çok elverişli sonuçlar yaratmıştır. Dördüncü olarak, olumlu bir çıkarım olmamakla beraber gerçeklik budur ki Belarus Türk toplumunca pek tanınmamaktadır. Belarus çoğu zaman Rusya ile bir tutulmaktadır. Bu durumu düzeltmek için belki de birkaç on yılda daha ihtiyacımız var. Öte yandan Belarusluların Türkiye'ye bakışı ise stereotiplerden kurtulamamıştır. Bu durum Rusya ve Türkiye imparatorlukları arasındaki savaş dönemlerinin bir kalıntısıdır. Son olarak teşekkür etmek istiyorum. Sizi ülkemizde ve fakültemizde de görmek isteriz. Teşekkürler.

HASAN ALİ KARASAR:

Profesör Shadursky'ye açıklayıcı sunumundan ötürü teşekkür ederiz. Ayrıca şunu eklemek isterim ki ben Minsk'teyken birçok gazinonun Türkler tarafından işletildiğine şahit olmuştum. Şimdi sözü araştırma merkezimizin başkanı Prof. Norman Stone'a bırakıyorum.

NORMAN STONE:

Teşekkürler. Bundan uzun süre önce Margaret Thatcher'ın bazı konuşma metinlerini yazdığımı itiraf etmekle başlayayım. Ona Avrupa Birliği'nin bazı olumlu yanları olduğunu söylemeye çalışıyordum. Onun Türkiye'ye ve Belarus'a yaklaşımı ise garip derecede olumsuzdu. Bunu nasıl açıklayacağımı merak ediyorum. Hasan Ali'nin de dediği gibi Belarus ekonomisi, tarımı işleyen eğitim sistemi yıkılmamış bir ülke olarak karşımızda duruyor. İnsan hakları konusunda da olumlu adımlar atılabilir; ancak Avrupalıların bu konuyu ele alma biçimi yıkıcı oluyor, özellikle de Türkiye ve Belarus için. Birkaç gün önce bir Türk yetkili Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs'ı ilhak edebileceğini ifade etti. Neden olmasın? Zaten Kuzey Kıbrıs yaklaşık 40 senedir orada duruyor. Avrupa Birliği nasıl bu sorunun yarattığı karmaşanın içinde kendini buldu? Letonya'daki Ruslar eziliyor. Neden AB bu konuda bir şey yapmıyor? Çift standartların devrede olduğunu hissediyorum. Çocuklara kullanışsız diller öğretilmemesini öngören bir insan hakkı olduğunu düşünüyorum. İskoç dili belki önemli bir müze eseridir fakat bundan fazlası değil. İskoç ve Gal

dilleri yapay bir şekilde, Kopenhag kriterleri tarafından şişiriliyor. Bu Jurassic Park'ta olduğu gibi bir fosilden bir canavar yaratmaktır. Neden AB bu duruma düşmüştür ve bunun için ne yapılabilir? Bu Türkiye'yi çok olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Türkler için Batı Avrupa'ya gitmek için vize almak aşağılayıcı bir süreç olmuştur. Şimdi Batı Avrupa'nın uygulamalarını değiştirmesi için bastırma zamanıdır. Litvanya'da tarım arazileri özelleştirilmektedir ve Hollandalılar almıştır. Hollandalılar, 16. Yy'dan bu yana sebzelelerin lezzetini kaybetmesine sebep olmuştur.

HASAN ALİ KARASAR:

Şimdi sözü Ankara Üniversitesi'nden Taşansu Türker'e vermek istiyorum.

TAŞANSU TÜRKER:

Sayın Büyükelçi, değerli meslektaşlar. Öncelikle benzerliklerle başlamak istiyorum. Bu bizim bir alışkanlığımız olagelmıştır. İki ülke arasındaki benzerlikleri belirterek konuşmaya başlarız. İlişkilerin yirminci yılında da bu şekilde başlıyoruz. Ancak, Belarus ve Türkiye arasında çok fazla benzerlik bulamadığımı belirtmek isterim. Dahası, farklılıklara rastlamak daha mümkündür. Osmanlılar bir bölgesel güçtü ancak Roma mirasının da etkisiyle evrensel bir iddiası vardı. Anadolu Türklüğü Türk dünyasının esas gövdesini oluşturur. Türkiye Cumhuriyeti ise Batı kampında yer almış ve kapitalist kalkınma modelini seçmiştir. Dolayısıyla ulusal egemen bir demokrasi ve ulusal egemen ve kendine yeten bir ekonomi geliştirmiştir. Belarus ise barış dolu bir tarihe sahiptir. Hiç işgal

edilmemiştir. İmparatorluk kurmamıştır. Slav dünyasının kıyısında kalır. 20. Yüzyılda Belarus sosyalist kamp- ta yer almıştır. Sovyetler Birliği'nin planlı kalkınmasından faydalanmıştır. Sovyetlerin mirasından payına düşeni devralmıştır. Geçen sene Mayıs gibi Minsk'teydim. Rastlantı eseri bir savunma sanayii fuarını ziyaret ettim ve Belarus'un sahip olduğu teknoloji ve üretim kapasitesinden etkilendim. Bu benim için Belarus'a dair önemli bir ders oldu. Bir başka farklılık ise Türkiye AB ile Gümrük Birliği içerisindedir. Belarus ise Rusya ve Kazakistan ile gümrük birliği kurmuştur. Gümrük birliği ile ilgili olarak aynı zamanda benzerlikler de vardır. Türkiye Gümrük Birliği'nin içinde olmasına rağmen AB üyesi değildir. Henüz ortada bir Avrasya Birliği de yoktur. Gümrük birlikleri ile ilgili azı sorular soracağım. 21. Yüzyılda bu tür birlikler yeni bir dünya sisteminin modelini oluşturmaktadır. Üç veya dört ay önce Bilkent Üniversitesi'nde Kazakistan ile ilgili bir toplantıya katılmıştım. O toplantıda "Bir Avrasya Birliği oluşuyor mu?" başlığıyla bir konuşma yapmam istendi. Bir gazete makalesinden bir alıntı yaptım. O makalede Avrupa'nın geleceği tartışılıyordu: "21. Yüzyılda egemen devletler kalacak mı?". Yazar çok kötümserdi: "Egemenlik Berlin yerine sözde bir başkent olan Brüksel'e, demokrasi ise AB'deki piyasa mekanizmasına devrediliyor. Avrasya birliğinden konuşacağım için bu makaleye atıf yapmak istedim. 20. Yüzyıl ulus devletlerin model teşkil ettiği bir yüzyıldı. Eski Sovyet ülkelerine baktığımızda hepsinin 20. Yüzyılın modeli olan ulus devleti seçtiğini görüyoruz. Fakat şimdi 21. Yüzyılda yeni birlikler kuruluyor. Bu şartlar altında Türkiye ve Belarus'un geleceği ne olacak? İki birliğin de etki alanın-

da bulunuyoruz. Avrupa Birliği'nden sorumlu bakanımız birkaç gün önce "Kıbrıs tartışmalarından bıktık, Kıbrıs Türkiye'ye ilhak edilebilir" dedi. Çok tuhaf. Çok önemli işadamlarından biri olan iyi bir dostum bana Avrupa Birliği'nin ekonomik veya siyasi nedenlerden ötürü değil de bir medeniyet projesi olarak cazip geldiğini ifade etmişti. Fakat daha sonra aynı arkadaşım bana "Belki de artık medeniyetle ilgili konuşmamamız lazım", dedi. Norman Stone, "Eğer Türkler AB üyeliğini çok istiyorlarsa biz İngilizler üyeliğimizi onlara verelim", demişti. Bütün bunları söylüyorum, çünkü AB ile ilgili ciddi orularımız var. Bu tam olarak AB ile de ilgili değil aslında. Bu yeni yüzyıla ilgili. Bizim ideolojik mirasımızla da ilgili.

Demokratik ulusal bağımsız devlet anlamına geliyor ve bizim modelimiz kapitalist sistem ve ulusal bağımsız devlet. Fakat 21. Yüzyılda bazı sorunlar ortaya çıkmaktadır. Rusya ve Kazakistan ile imzalanan gümrük anlaşmalarının ardından, bence Belaruslu akademisyenler ve arkadaşlarımız kendilerine 21. yüzyılda nasıl bir Belarus kimliği hayatta kalabilir sorusuna cevap aramalıdır. Ulusal bağımsız bir devlet mi olmalı, Brüksel de bir temsilcisi mi olmalı yoksa yeni bir Belarus idolu mü olmalı?

HASAN ALİ KARASAR:

Profesör Türker'e çok teşekkür ederim. Aslında Türkler, Ruslar ve Belaruslar AB bahsediyoruz ve bu nedenle biraz garip hissediyorum ve bizim için farklı bir yaklaşım sundunuz. Şimdide Bilkent Üniversitesi'nden Profesör Mark Almond'a söz vermek istiyorum.

MARK ALMOND:

Çok teşekkür ederim. 1994 yılında ilk gittiğinde, İngiliz Büyükelçiliği Alexander Lukashenko'nun adaylığı karşısında şaşırılmıştı. Seçimlerde ofisinde kalaayacaklarını bekliyorlardı; onun hakkında söyleyebilecekleri iki şey vardı. Birincisi onun SSCB'nin dağılmasına karşı oy kullanan Üst Düzey Sovyet'deki tek Belaruslu milletvekili olması ve diğeri ise yolsuzluk karşıtı seçim kampanyası idi. Aslında bu durum SSCB'nin dağılmasının ardından ortaya çıkan çoğu parlamentodaki yolsuzluk gelişmelerine bakıldığında oldukça çelişkili görünmektedir. Hatta yolsuzluğun popülaritesinin kaynağının en önemli özelliği olarak görünmektedir. 1994 tarihinden itibaren oldukça uzun bir zamandır görevde bulunan Devlet Başkanı Lukashenko hakkındaki eleştirileri hatırladığımızda, rejimin yozlaşmış olduğuna yönelik eleştirilere rağmen eski Sovyet ülkelerinde görülebilen yolsuzluk kanıtlarından bahsetmek mümkün değil. Yani bence bu Lukashenko'nun seçimleri nasıl kazandığına yönelik sorular sorulduğunda hatırlanmalıdır. Öte yandan ulusal kimlik fikrinden de bahsedilmelidir. Alexander Lukashenko Belarus kimliğinin en büyük koruyucusu olarak kabul edilmektedir. Batılı gazetelerde bazen onun bir çeşit Rus yardakçısı olduğuna yönelik iddialar yer almaktadır. Ancak pek çok normal Belaruslu 1990'larda Sovyet Birliğinin dağılmasını getiren ve Rusya'daki devleti çökerten ekonomik sorunlardan korkmaktadır. Ülke genelinde Rusya'daki tarımın başına gelenlerin kendi başlarına da gelmesini istemediklerini söyleyen pek çok köylü bulabilirsiniz. Daha da önemlisi AB

ile ilişkilere geldiğinde Litvanya ve yahut Polonya'daki tarımın başına gelenlerin kendilerine olmasını istemediklerini de görürsünüz. 2006 yılında Belarus'un batısı bölgesindeydim ve buradaki pek çok insan etnik köken olarak Polonyalıdır ve bunu da bilirler. Aynı zamanda AB'ye üye olmanın bir önkoşulu olarak doğu Polonya'da tarımsal üretimin çöktüğünü de bilmekteler. AB tarım sübvansiyonlarının azaltılmasını talep etmektedir. AB'nin Doğu Avrupa'ya doğru yayılması çok muhteşem bir şey ancak bu ortak tarım politikalarında değişim anlamına da gelmektedir. AB'nin tüm üyeleri eşit olmalıdır ancak bazı üyeler Fransız ve Hollanda çiftçilerine ödenmek üzere sübvansiyonların %25'ni almaktadır. Yani bu uygulama ile hem Batı Avrupa'nın tarımdaki vergi sübvansiyonları düşmekte hem de Doğu Avrupa'nın rekabet potansiyeli ortadan kaldırılmaktadır. Örneğin bazıları muhalefetin 2006'da Devlet Başkanlığı için gösterdiği en önemli adayı Milenkoviç'in Polonya kökenini neden öne çıkarmadığını merak etmektedir, fakat pek çok Polonyalı Milenkoviç'in yapmak istediklerini sınırın ötesindeki kuzenlerine yapılanlar olarak görmektedir. Eğer doğu Polonya'ya arabayla giderseniz yollar da ışıklandırma göremezsiniz ancak Belarus köylerine geldiğinizde sokak ışıklandırmalarını görebilirsiniz. Doğu Avrupa'da toplumun çökmesi ve tarımsal üretimdeki nüfusun ekonominin başka alanlara doğru itilmesi çarpıcı bir fenomendir, ancak bu durum Doğu Avrupa'yı Batı Avrupa gibi yapmaktan ziyade Üçüncü Dünya'ya benzettirmektedir. Öte yandan insanlar sadece tarımsal üretimde değil ayrıca endüstriyel hizmetlerdeki işlerinden

de olmaktadır, sonuç olarak bu nüfus büyük şehirlere ve Batı Avrupa'ya ucuz iş gücü olarak göçmeye başlamaktadır. Bence Belarus'taki insanların tüm bunların, yani 1990'larda Rusya'nın karşılaştığı sorunların farkındalar. Buda hükümetin arkasındaki desteğin en önemli kaynağı olmaktadır.

Ayrıca Batı Avrupalı gözlemcilerin Belaruslu vergi mükelleflerine maliyeti de belirtilmelidir. Hollanda, Almanya veyahut İngiltere'den gelen gözlemcilere günlük olarak çok büyük paralar ödenmektedir. Eğer pek çok gözlemcinin neden bu problemleri görmediği sorununa gelirsek aslında çok basit bir açıklaması var. Örneğin eğer siz 2006 yılında bir gözlemci olsaydınız ve resmi versiyonla çelişen bir takım hususları fark etseydiniz; bazıları size ödenen paranın karşılığını sorabilirdi ki sizin otel paranızı ödeyenler Belaruslu vergi mükellefleriydi. Yani ortada teknik sorunlar da bulunuyor. Asla bu ülkede Batı Avrupa'dan gelip de kendi masraflarını karşılayan bir heyet olmadı. Çünkü Batı'dan gelip de seçimlerinin ne kadar yetersiz olduğunu söyleyen bu insanların ziyareti karşılığı ödenmesi gereken bir ayrıcalık olarak kabul edilmektedir. Bence 2006 yılında Lukashenko çok büyük oy oranlarına sahip olmasının ardında herhangi birinin görebileceği açık ve kesin nedenler bulunmaktadır. O dönemde BBC'de yayınlanan ve Milenkoviç'in katıldığı bir tartışma programı izlemiştik. Bu tartışmada Milenkoviç, Rusya'dan ucuz doğal gaz ve petrol alımına son vererek Batı Avrupa ile tamamen bütünleşmek istediğini açıklamıştı. Demokrasi olarak adlandırılan her hangi bir ülkeye

baktığınızda eğer yüksek enerji fiyatlarından yana tavır alıyorsanız başarısansınız düşüktür. Son yıllarda Rusya ile ilişkilerde bu durum biraz gerçekleşti çünkü enerji çok önemli bir hale gelmeye başladı. Rusya bu bağlamda kendi enerji kaynaklarının Rusya'yı zengin kılabilmesi için çok önemli bir kaynak olarak gördüklerini ve bu nedenle de kendileri yakın ve dostane ilişkilere sahip olsun ya da olmasın alıcıların piyasa fiyatını ödemek zorunda olduklarını söylemeye başlamıştır. Bu açık bir şekilde Belarus ekonomisinde çeşitli sorunlara neden olmaktadır. Fakat bence adaylık yarışında doğalgaz ve petrol fiyatlarının oynadığı röle ve ucuz doğalgaz ve petrol fiyatlarından yana tavır alan adayların neden almayanlara oranlara daha başarılı olduklarına eğilmeden önce bu seçimlerin bazılarında eğilmek gerekmektedir.

Bir diğer konu ise siyasi durumla ilgili sorundur. Hapishane ziyaretçisi olarak, sadece Belarus'ta değil pek çok ülkede pek çok hapishane ziyaret ettim. Benim için Belarus'taki hapishanelerde temizlin çok düzenli ve tertipli olması çok çarpıcıydı. Koşullar örneğin Batı Avrupa ülkeleri ve ABD'den iyi puanlar alan Gürcistan ve Moldova'dan çok daha iyi durumdaydı ki bu bence Batı algılamalarındaki ironiyi çok net göstermektedir. Komünist köklerin diktatörlük yarattığı, komünist ekonominin kötü olduğu ve bu nedenle de onunla alakalı her şeyin ortadan kaldırılmasının iyi olduğuna yönelik kabuller bence tamamen hatalıdır. Bana göre Sovyet sisteminin tamamen çökmesi, hastane ve hapishane gibi faaliyet göstermeye deva eden toplumsal hizmetlerinde çökmesini

beraberinde getirmiştir. Ancak Belarus'taki sistemin evrimi sağlık sistemindeki krizleri veya kitlesel göç gibi pek çok eski komünist ülkelerinde görülen krizleri savuşturmuştur. Ticaret dengesi yahut da ekonomik sorunlar rejim sorunundan kaynaklanmamaktadır. Bence Belarus'un bir karikatürize resmi yaratılmıştır ve Belaruslular bu Batılı resimden etkilenmemektedir çünkü diğer eski Sovyet ülkelerine yaptıkları ziyaretler neticesinde dışarıdaki dünyadaki gelişmelerden haberdarlar. Burada belirtilmesi gereken önemli nokta gerçek bir diktatör vatandaşlarının ülke dışına çıkmasına izin vermez. Ancak Belarus halkı seyahat edebiliyor ve Türkiye ve Tunus gibi ülkelerdeki gelişmeleri takip ediyorlar. Belki bugün Mısır ve Tunus'taki gelişmeler siyasi durum nedeniyle pek çekici değil ancak Batı'nın çizdiği resmin abartılı ve yanıltıcı olduğuna dair pek çok şey bulunuyor. Dürüstçe söylemek gerekirse bunlar doğru değil. Teşekkür ederim.

HASAN ALİ KARASAR:

Şimdi sözü Profesör Hakan Kırımlı'ya vermek istiyorum.

HAKAN KIRIMLI:

Ben bugün sizlere Türkiye ile Belarus arasındaki bir bağlantıdan bahsetmek istiyorum. Kendilerini Livka Tatarları, Livonya veya Belarus Tatarları olarak adlandırılan Müslüman ve Türk halkları bulunmaktadır. 14. yüzyıl sonunda bu bölgelere Büyük Altınordu İmparatorluğu'nun çöküşü sırasında göç etmişlerdir. Aslında bu insanların çoğu asker ve bu nedenle erkeklerden

oluşmaktaydı. Gerçekten de memnuniyetle karşılandılar ve Litvanya ordusunda görev aldılar. 1410 yılındaki ünlü Grunwald savaşında Tatar birlikleri Alman şövalyelerine karşı çok önemli bir rol oynamışlardır ve Litvanya'nın kazandığı nihai zaferdeki yerleri oldukça dikkat çekicidir. Erken 16. yüzyıl kayıtlarına göre, sayıları 200 bin civarındadır ve kendi sınırları içerisinde 4000 cami olduğuna yönelik bilgiler vardır. Ve ordu içerisinde oldukça önemli roller üstlenmeye devam etmişlerdir. Büyük bir çoğunluğunun erkek olmasından ötürü Slav kadınlarla evlenmişler ve böylece yerel halkla bütünleşmişlerdir. Yüzyıllar sonra dillerini kaybetmişlerdir. Bana göre bu 17. Yüzyılın sonlarında ve 18. yüzyılda gerçekleşmiştir. Ayrıca bu toplum dünya üzerinde ana dilini kaybetmiş tek Türk topluluğunu da temsil etmektedir. Ancak bugüne kadar kendi dinlerini ve kimliklerini korumuşlardır. Bugün onların kimlikleri ve geçmişleri konusunda herhangi bir tartışma bulunmamaktadır. 16 ve 17. yüzyılda tarihte, Hıristiyan yönetimi altında hiçbir Müslüman azınlığın sahip olamadığı hak ve imtiyazlara sahiptiler. Bazıları Osmanlı Türkiye'sine göç etmiştir ancak çok büyük bir kısmı bugüne o kadar bu bölgede yaşamaya devam etmektedir. Büyük Litvanya Dükalığının yıkılmasının ardından Rus İmparatorluğu ve Sovyetler Birliği dönemlerinde de bu bölgede yaşamaya devam ettiler. Ancak bugün bu bölge Polonya, Belarus ve Litvanya arasında bölünmüş durumdadır, bu nedenle bu topluluk da bölünmüştür. Bu toplumun kendilerini Polonya, Litvanya ve Belarus Tatarları diye adlandırmalarının nedeni de bu

coğrafi bölünmüşlüktür. Öte yandan Rusya İmparatorluğu döneminde de Rus siyaseti ve askeri içerisinde çok önemli roller üstlenmeleri oldukça ilgi çekicidir. Gerçekte askeri bir kelime olan “ulan” kelimesi Polonya Tatarlarının doğu Avrupa dinline kattıkları bir kelimedir ve özel soylu sınıf anlamına gelmektedir. Rus ordusuna pek çok general kazandırmışlardır. 20. Yüzyılın ilk çeyreğinde New York’taki en önemli Müslüman nüfusu oluşturmaktaydılar. Brooklyn’de Litvanya-Belarus Camisi’ni inşa etmişlerdir. Bu yapı bugün bir çeşit müze olarak faaliyet göstermektedir. Ünlü Amerikan aktör Charles Bronson Müslüman bir aileye ait bir Polonya Tatarıdır. Ne yazık ki bugün Belarus Tatarlarının sayısı oldukça azalmıştır. Polonya, Litvanya ve Belarus’ta toplam nüfus 15 bin civarındadır. Çok dikkat çekici bir topluluktur. Bazı kültürel miraslar komünist iktidara kadar ayakta kalmışlardır ancak pek çoğu bu dönemde tahrip edilmiştir. Bugünlerde bu yapılar restore edilmeye ve yeniden yapılmaya çalışılmaktadır. Bu topluluk Türkiye ve Belarus arasında bir köprüdür ne yazık ki bu topluluk Türkiye’de pek bilinmemektedir. Umuyorum ki bu tarz akademik, kültürel ve siyasi girişimler sayesinde bu dikkat çekici topluluk hakkındaki bilgi artar. Teşekkür ederim.

HASAN ALİ KARASAR:

Profesör Kırımlı’ya bu ilgi çekici sunumu için teşekkür ederim. Şimdi de sözü Ortadoğu Teknik Üniversitesi’nden Profesör Oktay Tanrısever’e vermek istiyorum.

OKTAY TANRISEVER:

Türkiye ile Belarus arasındaki ilişkilere ve gelecek potansiyeline odaklanmanın önemli olduğu düşüncesindeyim. Bugün burada çok önemli konuşmacıları dinledikten sonra, önemli pek çok konunun hâlihazırda bahsedildiği görülmektedir, bu nedenle de kısa konuşmam da ben bahsettiğim konu üzerine odaklanmayı düşünüyorum. Belarus, Sovyetler Birliği’nin dağılması da çok önemli bir rol oynamıştır. Belarus’un baskısı ile Belarus Devlet Başkanı ve ayrıca Ukrayna ve Rusya Devlet Başkanı bir anlaşma imzaladılar. Bu anlaşmanın insanlık tarihinin seyrini değiştirecek bir dönüm noktası olduğunu düşünüyorum. Önceki sunumlarda Türkiye’nin Gorbacov istifasında da önce Belarus’un bağımsızlığını tanımış olduğu belirtildi. Bağımsızlıklarının 20. yılında bu ülkeler oldukça başarılı oldu. Farklı ekonomik ve siyasi politikalar uygulamış olmalarına rağmen dünyanın geri kalanı ile karşılaştırıldığında önemli bir potansiyeli bulunan farklı potpurinin ortaya çıktığını düşünüyorum. Türkiye ile Belarus’un birbirine sunabileceği çok şey var. Türkiye’nin kendi sorunları ve özellikleri varken Belarus’un kendi sorunları ve özellikleri vardır. Bu iki ülke arasındaki işbirliğinin artırılması her iki ülke için oldukça faydalı olacaktır. Belarus’a baktığımda Rusya ve Avrupa Birliği arasında bir köprü görevi yapan bir ülke görüyorum. Profesör Norman’ın da bahsettiği gibi Belarus’a karşı yapılan uygulamaları anlayabilmiş değilim. Demokratikleşme sürecinde pek çok sorunla karşılaşan pek çok başka ülke de bulunuyor ancak bu ülkelere çok daha iyi yaklaşımlar var.

Öte yandan gördüğüm bir başka şey de Lukashenko'nun ülkede oldukça popüler olması. Tarafsız gözlemciler dahi Lukashenko'nun %50'den fazla oy alacağını belirtiyorlar. Belarus genellikle muhalefete karşı uygulamaları ile eleştirilmekte. Rusya'nın Belarus'a karşı tutumunda bazı enerji ve ekonomik sorunlar ortaya çıkmakta. Yani Belarus ekonomisinin gelişmeye ihtiyacı varken Rusya'ya olan ekonomik bağımlılık bunun tersi bir durum ortaya çıkarmaktadır. Sonuç olarak ülke ekonomisi dünyanın geri kalanında izole bir şekildedir. Ancak Türkiye'ye baktığımızda Türkiye küreselleşmekte ve dünyanın değişik bölgelerinde değişik pek çok bağlantı sağlamaktadır. Türkiye'nin sahip olduğu bu potansiyel ve küresel bağlantılar, Belarus'un ekonomi ve siyasi alanlarda karşılaştığı zorlukları aşmasında yardımcı olabilir. Ayrıca Türkiye de bu işbirliğinden özellikle eğitim ve teknik işbirliği konularından fayda sağlayabilir. Yaklaşık 5 yıl önce hatırlıyorum da Belarus Devlet Üniversitesinden bir heyet benim üniversiteme ziyarete gelmişti. Belarus'taki Türkiye büyükelçisi de bana o zaman buranın iyi bir üniversite olduğunu ve işbirliğini geliştirmek gerektiğini tavsiye etmişti. O zaman broşürleri incelediğimde gördüm ki oldukça iyi bir üniversiteniz var. Bu alanlarda işbirliği düşünmek olasıdır. Türk öğrencilerin, Belarus'ta örneğin Minsk ve diğer kentlerde yaşaması çok daha kolay olur. Öte yandan Türkiye Doğu Avrupa'daki Slav ülkelerinde nüfuzunu genişletmesi için bir köprü olarak Belarus ile işbirliğini kullanabilir. Yani bu Türkiye için de çok önemli bir fırsat olabilir. Belarus için de, özellikle ekonomik ilişkiler çok önemlidir. Türkiye Belarus eko-

nomisine çok yapıcı katkılarda bulunabilir. Belarus geçiş çok iyi bir performans göstermiştir. Kademeli geçiş strateji şok terapisinin pek çok örneği ile karşılaştırıldığında oldukça önemli bir yöntem olarak görülmektedir. Ancak bu ekonomik model, ekonominin sürdürülebilir olmasını sağlamak anlamında yeterli değildir. Belarus'un ekonomisi açması ve yeni bağlantılar kurması gerekmektedir. Özellikle Rusya son dönemde Belarus'un enerji transit güzergâhı konumu bertaraf etmeye çalışmaktadır. Belarus her zaman enerji için önemli bir ülke olmuştur. Ekonomisini gelecekteki rekabet ortamına hazır hale getirmesi ve bunun içinde ekonomisini çeşitlendirmesi gerekmektedir. Teşekkür ederim.

HASAN ALİ KARASAR:

Sayın Oktay çok teşekkür ederim. Belarus'a baktığımızda, komünizm sonrası dönemde endüstriyel ve tarım altyapısı büyük oranda ayakta kalmayı başarmıştır. Şimdi de sözü Bilkent Üniversitesi'nden Profesör Sean McMeekin.

SEAN MCMEEKİN:

Belarus'la ilgili deneyimlerim oldukça sınırlı. Buradaki insanlar Sovyet zamanından bugüne kadar ayakta kalan yapılardan bahsettiler. Bence bir önemli şey de sembolik öneme sahip olduğunu düşündüğüm ray aralığıdır. Bu bakımdan ray aralığı önemli bir örnek oluşturmaktadır, yani tam manasyla bir sınır yada demir perde şeklinde değil ancak geleneksel ulusal kimliğe bir atıf ve bir bağlantı şeklinde görülebilir.

Ben çok daha başka bir ziyareti Letonya Dışişleri Bakanının yaklaşık altı yedi yıl önceki ziyaretini hatırlıyorum. Bakanın konuşması bağımsızlık için verdikleri uzun mücadele hakkındaydı ve Baltık devletleri tarihinin en karanlık günü olarak 1939 Saldırmazlık Paktının imzalanmasını ve 1989'u anlatmıştı. Uzun bağımsızlık mücadelesini konu alan konuşmasının sonunda kendisine “eğer bağımsızlığınız sizin için bu kadar önemliyse neden Avrupa Birliğine üye olduğunuz ve bağımsızlığınızı Brüksel tarafından kısıtlanmasına müsaade ettiniz” diye sordum. Farklı argümanlar sunabilirsiniz, ekonomik birleşmenin faydalarından da bahsedebilirsiniz. Fakat bence kültürel konular fazlasıyla yanlış işlenmektedir diye düşünüyorum. Ben her zaman kastım tek dünyacılık değil elbette ancak her yerdeki tüm ülkelerin aynı olması, aynı şeyi düşünmesi ve aynı şekilde konuşması anlamında küreselleşmeden yanayım. Bence İngilizce dili sayesinde her hangi bir tasarım olmadan bu olmaya zaten başladı. Ancak ulusal kimlik az ya da çok ülkeler ve kendi gelenekleri ile var olmaya devam etmekte. Ben Belarus ve Türkiye için bunu diliyorum. Ancak her iki ülke de AB'ye üye olamayacak gibi görünüyor.

HASAN ALİ KARASAR:

Sembolik ve realist sunumuz için çok teşekkür ederiz. Şimdi ise sözü Bayan Nadezhda Kunets'e vermek istiyorum.

NADEZHDA KUNETS:

Sevgili meslektaşlarım, sayın eksellansları ve bayanlar baylar hepinize çok teşekkür ederim. Pek çoğumuz

eğitim alanında çalışmaktayız. Bizler çok daha iyi bir şey üretiliyoruz. Öğrencileri eğitiyoruz, yani gelecek nesillerimiz, geleceğin büyükelçilerini, bakanları ve daha nicelerini eğitiyoruz. Bu nedenle bu alanda uluslararası işbirliği çok önemlidir. Çünkü tüm öğrenciler aslında küçük bir köprüdür. Daha fazla öğrenciye sahip olmamız daha iyi bir geleceğe sahip olmamız demek. Belarus'taki üniversitelerde eğitim alan öğrencilerin okuduğu gazete ve dergilerden pek çok değişik bilgi öğrenebiliriz. Bence farklı taraflardan farklı düşünceler gelecektir. Sizin için bir sakıncası yoksa eğer sizlerle eğitim alanı ile ilgili bazı rakamları paylaşmak istiyorum. Bugüne kadar imzalanmış 51 anlaşma var, bunlardan 28 iki taraflı anlaşmalardan oluşurken 26'sı ise Eğitim Bakanlıkları arasında imzalan iki taraflı anlaşmalardan oluşmaktadır. Ne yazık ki Belarus ve Türkiye'deki Eğitim Bakanlıkları arasında bu tarz anlaşmaların olmaması büyük bir şanssızlıktır. Umuyorum ki gelecekte bu yönde olumlu gelişmeler olacaktır. Bunun yanı sıra Belarus'ta 13 binden fazla uluslararası öğrenciye eğitim veren 50'den fazla üniversite bulunmaktadır. Ancak sadece 320 öğrencinin Belarus'ta bu yıl eğitime başlaması çok büyük yazık. Bu rakamlar bana Belarus eğitim Bakanlığı tarafından verilmiştir. Eğitim alanındaki işbirliği hükümetler arası anlaşmaya göre gelişmektedir. Bu anlaşmalara göre özel bir program hazırlanmış ve uygulanmaya başlamıştır. Hükümetlerimiz arasında ve bu kapsamda Belarus Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti üniversiteleri arasında sadece 11 anlaşma imzalanmıştır. Fakat genel olarak üniversiteler arası 1853 iki taraflı anlaşmamız bulunuyor. Yani

bence eğitim alanı işbirliğinin artırılması oldukça müsait görünüyor ve yapabileceğimiz en iyisini yapmalıyız. Çünkü Belarus'taki insanlar Türk dilini çalışmaya oldukça hazırlar. Ülkemizde pek çok dil bölümü ve Türk Kültürü Araştırma merkezleri bulunuyor ve pek çok gönüllü de Türkçe çalışmak için istekliler. Bu alanı geliştirmeliyiz. Ayrıca şunu da belirtmek isterim ki son iki üç yılda Belrus'taki Türk öğrenci sayısında bir artış oldu. Bundan beş yıl önce ülkemizdeki Türk öğrenci sayısı 100'den az iken bugün 300'den fazladır. Bu süreç çoktan başladı. Bizim üniversitelerimiz en iyi şeyleri sunacağını söyleyebilirim, sadece gelecekte çözülmesi gerektiğini düşündüğüm bir sorun var. İki ülke arasında diplomaların geçerli olması gereklidir. Çin, Polonya, Ukrayna gibi ülkeler ile böyle anlaşmalarımız bulunuyor ancak Türkiye Cumhuriyeti ile imzalamadık. Bu tarz bir anlaşma hazırlamıştık ancak Türkiye tarafından destek bulunmadı. Sebebi ise bizim Bologna sürecinin parçası olmamamız. Bana göre Bologna süreci eğitim alanında ikili işbirliği geliştirme açısından önemli bir süreç değil. Çünkü Belarus'ta ve Türkiye farklı pek çok kurum ve üniversite bulunuyor ve bizler tercih edebileceğimiz kurumları ve okulları seçebilir ve kontrol ede-

biliriz. Ayrıca geçtiğimiz gün Belarus Devlet Üniversitesi'ndeki özel toplantı da yeni bir yüksek eğitim reformunun hazırlıkları hakkında konuştuk. Örneğin böylece dört yılda uzmanlık diploması alınabilecek ve iki yılda da master diploması alınabilecek böylece. Şuanda bu süre beş yıl ve bence çok önemli bir engel olarak karşımızda bulunuyor. Türkiye'den öğrencilerin Belarus'a eğitim almak için gelmelerinin en önemli bir diğer nedeni ise Rusça eğitimlerinin olmaması. Bu sorunu çözmek içinde bir arada çalışabiliriz. Belarus'tan Türkiye'ye Rusça eğitim için uzmanlar gönderebiliriz. Üstelik bizim de Türkçe eğitim verecek uzmanlara ihtiyacımız var. Böylece karşılıklı değişim programlarımız olabilir. Belarus'a ve Belarus Üniversitesinde sizleri görmeyi umuyoruz. Hepiniz bizim en değerli ve en yakın konuklarımızınız.

HASAN ALİ KARASAR:

Sayın Büyükelçiye bu toplantıyı düzenlemizde bize verdiği destekten ötürü çok teşekkür ederim. Ayrıca Belarus Devlet Üniversitesi'nden buraya gelen sayın konuklarımıza da teşekkür ederim. Ve buraya bizleri dinlemek için gelen sizlere de çok teşekkür ederim. En kısa sürede başka bir toplantıda bir araya gelmek dileğiyle.

AKADEMİK KADRO

Hasan Kanbolat	ORSAM Başkanı
Prof. Dr. Hayati Aktaş	ORSAM Trabzon Temsilcisi, KTÜ Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Doç. Dr. Veysel Ayhan	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Hasan Ali Karasar	ORSAM Danışmanı, ORSAM Avrasya Stratejileri Koordinatörü - Bilkent Üniversitesi
Doç. Dr. Tarık Oğuzlu	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Uluslararası Antalya Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Şahin	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Harun Öztürkler	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu Ekonomileri - Afyon Kocatepe Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem Tür	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ODTÜ
Habib Hümmüzlü	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Ahi Evran Üniversitesi
Yrd. Doç. Dr. Canat Mominkulov	ORSAM Uzmanı, Ortadoğu - El Farabi Kazak Milli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
Yrd. Doç. Dr. Bayram Sinkaya	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Abdullah Alshamri	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ORSAM Riyad Temsilcisi
Dr. Neslihan Kevser Çevik	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Dr. Didem Daniş	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Galatasaray Üniversitesi
Dr. Jale Nur Ece	ORSAM Danışmanı, Deniz Emniyeti ve Güvenliği
Dr. İlyas Kamalov	ORSAM Danışmanı, Avrasya
Dr. Yaşar Sarı	ORSAM Danışmanı, Avrasya - ORSAM Bıçkek Temsilcisi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniv.
Dr. Bayram Sinkaya	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Atatürk Üniversitesi
Dr. Süreyya Yiğit	ORSAM Danışmanı, Avrasya
Av. Aslıhan Erbaş Açık	ORSAM Danışmanı, Enerji-Deniz Hukuku
Fazıl Ahmet Burget	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Afganistan
Volkan Çakır	ORSAM Danışmanı, Afrika - ORSAM Antananarivo (Madagaskar) Temsilcisi
Esra Demir	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Bilgay Duman	ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
Oğün Duru	ORSAM Yönetici Editörü
Noyan Gürel	ORSAM İzmir Temsilcisi
Selen Tonuş Kareem	ORSAM Erbil (Irak) Temsilcisi
Oytun Orhan	ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
Sercan Doğan	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Nebahat Tanrıverdi	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Uğur Çil	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Nazlı Ayhan	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu & Projeler
Leyla Melike Koçgündüz	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu & Projeler
Ufuk Döngel	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Göknil Erbaş	ORSAM Uzman Yardımcısı, Karadeniz
Aslı Değirmenci	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Jubjana Vıla	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
Mavjuda Akramova	ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu

ORSAM Su Araştırmaları Programı

Dr. Tuğba Evrim Maden	ORSAM Su Araştırmaları Programı Hidropolitik Uzmanı
Dr. Seyfi Kılıç	ORSAM Su Araştırmaları Programı Hidropolitik Uzmanı
Kamil Erdem Güler	ORSAM Uzman Yardımcısı, ORSAM Su Araştırmaları Programı
Çağlayan Arslan	ORSAM Uzman Yardımcısı, ORSAM Su Araştırmaları Programı

ORSAM DANIŞMA KURULU

Dr. İsmet Abdülmecid	Irak Danıştay Eski Başkanı
Prof. Dr. Hayati Aktaş	ORSAM Trabzon Temsilcisi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Hasan Alsancak	BP & BTC Türkiye, Enerji Güvenliği Direktörü
Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık	ODTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. Ahat Andican	Devlet Eski Bakanı, İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Dorayd A. Noori	Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı Yardımcısı
Prof. Dr. Tayyar Arı	Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Ali Arslan	İstanbul Üniversitesi, Tarih Bölümü
Başar Ay	Türkiye Tekstil Sanayi İşveren Sendikası Genel Sekreteri
Prof. Dr. Mustafa Aydın	Kadir Haş Üniversitesi Rektörü
Doç. Dr. Ersel Aydınlı	Bilkent Üniversitesi Rektör Yardımcısı & Fulbright Genel Sekreteri
Doç. Dr. Veysel Ayhan	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
Prof. Dr. Hüseyin Bağcı	ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
İtr Bağdadı	İzmir Ekonomi Üniversitesi Öğretim Görevlisi, Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği Bölümü
Prof. Dr. İdris Bal	TBMM 24. Dönem Milletvekili
Yrd. Doç. Dr. Ersan Başar	Karadeniz Teknik Üniversitesi, Deniz Ulaştırma İşletme Mühendisliği Bölüm Başkanı
Kemal Beyatlı	Irak Türkmen Basın Konseyi Başkanı
Barbaros Binicioğlu	Ortadoğu Danışmanı
Prof. Dr. Ali Birinci	Polis Akademisi Öğretim Üyesi
Doç. Dr. Mustafa Budak	Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdür Yardımcısı
Dr. Hasan Canpolat	İçişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı
E. Hava Orgeneral Ergin Celasin	23. Hava Kuvvetleri Komutanı
Volkan Çakır	ORSAM Danışmanı, Afrika
Doç. Dr. Mitat Çelikpala	Kadir Has Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya	YOK Başkanı
Dr. Didem Daniş	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Galatasaray Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
Esra Demir	ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
Prof. Dr. Volkan Ediger	İzmir Ekonomi Üniversitesi, Ekonomi Bölümü
Prof. Dr. Cezmi Eraslan	Başbakanlık Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı
Prof. Dr. Çağrı Erhan	Ankara Üniversitesi ATAUM Müdürü, SBF Uluslararası İlişkiler Bölümü
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen	ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
Dr. Amer Hasan Fayyadh	Bağdat Üniversitesi, Siyaset Bilimi Fakültesi Dekanı
Av. Aslıhan Erbaş Açık	ORSAM Danışmanı, Enerji-Deniz Hukuku

Cevat Gök
 Mete Göknel
 Osman Göksel
 Timur Göksele
 Prof. Dr. Muhamad Al Hamdani
 Habib Hümmüzlü
 Numan Hazar
 Doç. Dr. Pınar İpek
 Dr. Tuğrul İsmail
 Dr. İlyas Kamalov
 Doç. Dr. Hasan Ali Karasar
 Doç. Dr. Şenol Kantarcı
 Selçuk Karacaçay
 Doç. Dr. Nilüfer Karacasulu
 İsmet Karalar
 Dr. Hasan Canpolat
 Prof. Dr. M. Lütfullah Karaman
 Yrd. Doç. Dr. Şaban Kardeş
 Av. Tuncay Kılıç
 Doç. Dr. Elif Hatun Kılıçbeyli
 Prof. Dr. Aleksandr Knyazev
 Prof. Dr. Alexander Kolesnikov
 Prof. Dr. Erol Kurubaş
 Prof. Dr. Talip Küçükcan
 Arslan Kaya
 Dr. Hicran Kazancı
 İzzettin Kerküklü
 Prof. Dr. Mustafa Kibaroğlu
 Dr. Max Georg Meier
 Prof. Dr. Mosa Aziz Al Mosawa
 Prof. Dr. Mahir Nakip
 Doç. Dr. Tarık Oğuzlu
 Prof. Dr. Çınar Özen
 Murat Özçelik
 Doç. Dr. Harun Öztürkler
 Dr. Bahadır Pehlivan Türk
 Prof. Dr. Victor Panin
 Doç. Dr. Fırat Purtaş
 Prof. Dr. Suphi Saatçi
 Dr. Yaşar Sarı
 Ersan Sarıkaya
 Yrd. Doç. Dr. Bayram Sinkaya
 Doç. Dr. İbrahim Sirkeci
 Dr. Aleksandr Sotnichenko
 Zaher Sultan
 Dr. Irina Svistunova
 Doç. Dr. Mehmet Şahin
 Prof. Dr. Türel Yılmaz Şahin
 Mehmet Şüküroğlu
 Doç. Dr. Oktay Tanrısever
 Prof. Dr. Erol Taymaz
 Prof. Dr. Sabri Tekir
 Dr. Gönül Tol
 Doç. Dr. Özlem Tür
 M. Ragıp Vural
 Dr. Ermanno Visintainer
 Dr. Umut Uzer
 Prof. Dr. Vatanyar Yagya
 Dr. Süreyya Yiğit

Irak El Fırat TV Türkiye Müdürü
 BOTAS Eski Genel Müdürü
 BTC ve NABUCCO Koordinatörü
 Beyrut Amerikan Üniversitesi Öğretim Üyesi
 Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı
 Emekli Büyükelçi
 Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 ORSAM Avrasya Danışmanı
 ORSAM Danışmanı, ORSAM Avrasya Stratejileri Koordinatörü - Bilkent Üniversitesi
 Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Vodafone Genel Müdür Yardımcısı (Türkiye)
 Dokuz Eylül Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Edremit Belediye Başkanı Danışmanı
 İçişleri Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı
 Fatih Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
 TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Edremit Belediye Başkanı
 Çukurova Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
 Rus-Slav Üniversitesi (Bişkek, Kırgızistan)
 Diplomat
 Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
 Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Müdürü
 KPMG, Yeminli Mali Müşavir
 Irak Türkmen Cephesi Türkiye Temsilcisi
 Kerkük Vakfı Başkanı
 Okan Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
 Hanns Seidel Vakfı Proje Müdürü (Bişkek)
 Bağdat Üniversitesi Rektörü
 Erciyes Üniversitesi İİBF Öğretim Üyesi
 ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Uluslararası Antalya Üniversitesi
 Ankara Üniversitesi, SBF Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarı
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisat Bölümü
 TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Pyatigorsk Üniversitesi (Pyatigorsk, Rusya)
 Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı
 Kerkük Vakfı Genel Sekreteri
 ORSAM Danışmanı, Avrasya – ORSAM Bişkek Temsilcisi, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniv.
 Türkmeneli TV – (Kerkük, Irak)
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
 Regent's College (Londra, Birleşik Krallık)
 St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
 Lübnan Türk Cemiyeti Başkanı
 Rusya Strateji Araştırmaları Merkezi, Türkiye-Ortadoğu Araştırmaları Masası Uzmanı
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Enerji Uzmanı
 ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 ODTÜ, Kuzey Kıbrıs Kampüsü Rektör Yardımcısı (KKTC)
 İzmir Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dekanı
 Middle East Institute Türkiye Çalışmaları Direktörü (ABD)
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü
 2023 Dergisi Yayın Koordinatörü
 Vox Populi Direktörü (Roma-İtalya)
 İstanbul Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri
 St. Petersburg Şehir Parlamentosu Milletvekili, St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
 ORSAM Avrasya Danışmanı

ORTADOĞU ETÜTLERİ YAYIN KURULU

Meliha Benli Altunışık
 Bülent Aras
 Tayyar Arı
 İlker Aytürk
 Recep Boztemur
 Katerina Dalacoura
 F. Gregory Gause
 Fawaz Gerges
 Ahmet K. Han
 Raymond Hinnebusch
 Rosemary Hollis
 Bahgat Korany
 Peter Mandaville
 Emma Murphy

Orta Doğu Teknik Üniversitesi
 Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı
 Uludağ Üniversitesi
 Bilkent Üniversitesi
 Orta Doğu Teknik Üniversitesi
 Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
 Vermont Üniversitesi (ABD)
 Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
 Kadir Has Üniversitesi
 St. Andrews Üniversitesi (Birleşik Krallık)
 City Üniversitesi (Birleşik Krallık)
 Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)
 George Mason Üniversitesi (ABD)
 Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)

ORTADOĞU ANALİZ YAYIN KURULU

Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık
 Hasan Kanbolat
 Doç. Dr. Hasan Ali Karasar
 Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen

ODTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
 ORSAM Başkanı
 ORSAM Danışmanı, ORSAM Avrasya Stratejileri Koordinatörü - Bilkent Üniversitesi
 ORSAM Danışmanı, Ahi Evran Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı

THE BLACK SEA INTERNATIONAL

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Mithatpaşa Caddesi 46/4 Kızılay/Ankara
Tel: 0(312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48
www.orsam.org.tr, orsam@orsam.org.tr
www.blacksea.org.tr, blacksea@blacksea.org.tr